PRECIZĂRI PRIVIND SEMANTISMUL ȘI RĂSPÎNDIREA TERITORIALĂ A UNOR CUVINTE LATINE DIN TERMINOLOGIA VITICOLĂ: *AUĂ, LĂURUSCĂ, POAMĂ*

DE

ION NUȚĂ

Unul dintre cele mai importante cuvinte în terminologia viticolă, moștenite din limba latină, este, fără îndoială, *áuă* sau *aúă* s.f.(< lat. *ūva* „strugure" : vegl. *ɣoiva*, engad. *üya*, sard. *ua*, friul *uve*, it., sp., pg. *uva* ; obwald. *lieua* „Zäpfchen im Halse" = omușor, engad. *üi* „Weinbeere" = boabă de strugure ; REW³ 9104 ; vezi și CDDE, DA, CIORANESCU. Diminutivul *ūvŭla* „Kleine Traube" = strugurel, strugure mic, a căpătat în limbile romanice sensul „Zäpfchen im Halse" = omușor. În română este atestat numai sensul primar „strugure". Cuvîntul a ieșit din circulație în cea mai mare parte a teritoriului dacoromân, fiind astăzi ceea ce se numește un element arhaic). Cuvîntul latin apare în dacoromână *(áuo, áuă, aúă)*, în dialectul aromân *(aúă, aúŭă)* și în dialectul meglenoromân *(úă, úyă úvă)* cu sensul „strugure".

Primele atestări ale cuvîntului se întîlnesc în dacoromână în textele rotacizante *(și sînge de auo bea viru*, PSALT. SCH., ed. I. Bianu, 492 ; ed. I. A. Candrea, 314/10 ; v. și DENSUSIANU, ILR, II, 67, 313 ; DA) iar apoi și în alte monumente de limbă ulterioare textelor maramureșene, dintre care amintim : *Cazaniile* lui Coresi din 1564 și 1580 (cf. DENSUSIANU, ILR, II, 359), *Psaltirea* lui Coresi din 1577 *(și sînge de auo bea vin*, ed. B. P. Hasdeu, 412/14 ; v. și GCR, I, 15/23 ; DENSUSIANU, ILR, 67, 313), PALIA *(la-va în vin veșmîntul său și în sîngele aoiei îmbăriul său*, ed. Viorica Pamfil, 1968, 174/13 ; v. și GCR, I, 37/7 ; DENSUSIANU, ILR, II, 96; DA), *Noul testament (și culege strugurii viei pămîntului : că s-au copt aua*, *Apocalipse*, capitolul XIV, 18—19, p. 314 ; v. și CCR, 100 ; DA), Mardarie Cozianul, *Lexicon slavo-românesc (strugur de áuo*, ed. Crețu, 768 ; v. și DA) ș.a.

Înregistrarea cuvîntului *auă* în tipărituri apărute în alte provincii decît Maramureșul (în Muntenia, de exemplu) a fost explicată prin influența textelor rotacizante (v. IVĂNESCU, *Elemente*, p. 25, care explică prezența substantivului *auo* în *Psaltirea* lui Coresi din 1577 prin influența acestor texte), dar nu trebuie exclusă nici posibilitatea circulației, chiar restrînse, a termenului latin în grairuri, de unde autorii tipăriturilor respective l-au putut cunoaște. În plus, termenul apare, în secolul al XVI-lea și în alte tipărituri (v. PALIA), așa că el putea proveni la Coresi, de exemplu, nu numai din Maramureș (v. GHEȚIE, *Începuturile*, p. 124).

În ceea ce privește întrebuințarea lui în limba vorbită, putem fi siguri că *auă* era răspîndit pe o arie mai largă în Maramureș (dovadă, prezența în textele rotacizante), Transilvania și Banat și mai puțin în celelate regiuni dacoromâne, unde a căpătat o întrebuințare mai mare fie în urma migrațiilor de peste munți (cf. IVĂNESCU, *Elemente*), fie, mai ales în Oltenia și Muntenia, datorită contactului cu populațiile din sudul Dunării, unde cuvîntul, cu sensul din limba latină, se mai păstrează încă și astăzi : în arom. : *aúă, aúŭă* (PAPAHAGI, *Dicționar*, 242—243 ; *un arápune di aúŭă* „un ciorchine de strugure"), megl. *úă, úyă, úvă* (CAPIDAN, *Meglenoromînii*, III, 321 ; PAPAHAGI, *Dicționar*, 243).

Într-o măsură mai mică putem accepta chiar și rolul tipăriturilor în ceea ce privește circulația cuvîntului *auă*, măcar într-un cerc restrîns de populație, cititori ai cărților religioase, deși, pentru o zonă mare a dacoromînei, termenii de bază încep să fie *strugur (e)*, *strug* sau *poamă*.

Trebuie să admitem, de asemenea, ipoteza că *auă* a circulat în limbă concomitent cu *strugur (e)* (v. ambele forme în PALIA, 137/25, 27 ; 174/13) și că răspîndirea lui era legată,

BDD-A1430 © 1979-1980 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 06:09:32 UTC)

poate, numai de anumite centre, unde cultivarea viței de vie constituia principala ocupație a locuitorilor.

Cu timpul, *auă*, cu sensul „strugure", a început să fie cunoscut din ce în ce mai puțin (dovadă stă și faptul că în *Noul testament* cuvîntul necesită explicații marginale : *ana* = *poama*, p. 314) și a mai apărut doar izolat, mai ales în construcții sintagmatice cu valoare de determinant pe lîngă s.m. *strugur(e)* care are sensul de „ciorchine" *(strugur de áuò*, în *Lexiconul* lui Mardarie Cozianul. Pentru *strugure*=„ciorchine", vezi și forma moldovenească de astăzi, *strugur(e) de poamă)*. El a dispărut treptat, locul său fiind luat de *strugur(e)* (Muntenia, Oltenia, Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș, sudul Dobrogei și, izolat, pe întreg teritoriul dacoromân), *poamă* (Moldova, nordul Dobrogei și nord-estul Transilvaniei) și *strug* (izolat, în nordul Moldovei).

S-a dezvoltat însă un sens nou al lat. *ūva*, acela de „varietate de struguri", înregistrat pînă astăzi în localități din jud. Dolj, Olt și Teleorman. Cuvîntul, cu sensul acesta, atestat de B. P. Hasdeu în 3 localități ale jud. Dolj (Calopăr : H V 97^{v}, Locusteni-Daneți : H V 293^{v} și Secui-Teasc : H V 433^{v}) și două ale jud. Teleorman (Năvodari-Seaca : H XIV 64^{v} și Voievoda-Furculești : H XIV 300^{r}) și de Nic. Densușianu (Secui-Dolj : D. ms. 4547, 108^{v}, Măgurele-Teleorman : D. ms. 4548, 251^{v}, Voievoda-Furculești—Teleorman : D. ms. 4548, 320^{r}) denumește o varietate de struguri cu boabele mici, dese, de culoare albă („ce se aseamănă cu cel alb, cu deosebire că boabele sînt mai mici și mult mai dese așezate pe ciorchin" : Voievoda—Furculești—Teleorman) care se aseamănă cu *berbecelul* („sau cum i se zice în alte părți și *berbecel*, este un strugure cu boabele mărunte și dese" : Năvodari—Seaca—Teleorman).

Cercetările efectuate de noi în aceste regiuni au scos la iveală existența cuvîntului încă în alte 15 localități ale județelor menționate (Dolj : Bîrca, Gîngiova, Ostroveni, Radovan, Sadova, Segarcea ; Olt : Gostavățu, Ianca, Radomirești, Rusănești ; Teleorman : Bogdana, Ciuperceni, Crîngu, Piosca, Scrioștea), fapt care stabilește o arie de răspîndire mult mai vastă și demonstrează faptul că acest cuvînt este încă frecvent și astăzi în graiurile populare din Oltenia și vestul Munteniei.

Izolat, cuvîntul a fost înregistrat în două localități din Moldova, Slobozia—Ciurea—Iași *(áuă)* și Trușești—Botoșani *(aúă)*, unde denumește o varietate de struguri cu boabele dese, mărunte, cu miezul dulce și aromat, de culoare albă.

Din aceste date ar rezulta că : 1. termenul din textele vechi sudice putea avea o bază dialectală și în graiurile de aici, cum s-a mai spus ; 2. este un exemplu tipic de arhaism lexical ; înainte de a „muri", cuvîntul cunoaște modificări semantice, din cauza concurenței altor sinonime ; 3. a rămas în anumite sintagme : *strugure de auă* ; 4. corpul fonetic redus, alături de concurența sinonimică, a determinat dispariția lui ; 5. istoria acestui cuvînt seamănă cu cea a altor elemente latine pe cale de dispariție, cum ar fi *vintre* (<lat. *venter, -ris)*, *părat* = împărătuș (<lat. *palatum*) etc.

LĂURUȘCĂ s.f., adj. (<lat. *labrŭsca* „wilde Rebe" = viață sălbatică, păstrat cu acest sens, în afară de română, în dial. tosc. : *abrostolo, abrosco, abrostine*, logudorez : *agrusta*, în sp. și pg. : *labrusca* ; vezi REW^{3} 4814. Derivatul vegl. *abastrain* a căpătat sensul „eine Art Traube" = un soi de strugure (ca și *ūva*). O evoluție semantică asemănătoare întîlnim și în cazul reprezentantului rom. *lăuruscă* care, mai mult chiar, a căpătat și sensul „aguridă") denumește, în general, viața sălbatică, cu boabele mici, de culoare neagră și este răspîndit cu acest sens primar pe întreg teritoriul dacoromân, sub diverse variante fonetice.

1. S.f.

1.1. Variante cu *l* (etimologic) : *laorúscă* (jud. Vaslui ; H VI 152^{r}, BD 182), *laurúscă* (Moldova ; ORG. LUM. XXXII 173, CALINDARIU 1859 17, H XV 143^{r}, PVS 86, BBH 130, BD 181), *lăurúscă* (general ; BF 208, H XIII 50^{v}, XIV 435^{v}, PI 217, CDDE, DA, GLB 113, PP 339, PVS 86, CIORANESCU, BD 182, GO 12, CC 89, DL), *làorúscă* (Banat ; CDDE, DA), *leorúscă* (Banat ; CGr. I, PVS 86, LEXIC REG. 236, BD 181), *leurúscă* (Banat ; H XVIII 301^{v}, CGr. I, CDDE, DA, PVS 86, BD 181), *lourúscă* (Caraș-Severin ; PVS 86).

1.1.1. Forme refăcute sub influența derivatelor în *-ușcă* (cf. și CDDE, DA), dar și, probabil, de la pluralul *lăurúște* etc. (cf. și DA), deși acesta este puțin uzitat : *laurúscă* (Moldova, Oltenia ; CN 567, PF, PVS 86, BD 182), *lăurúșcă* (Muntenia ; REW^{3} 4814, CN 1062, DAME, T. 184, DAMÉ, T_2 36, CDDE, DA, CO, GLB 113, DG 207, BD 182), *leorúșcă* (Banat, Hunedoara ; CDDE, BD 181), *leurúșcă* (Transilvania, Banat, Mehedinți ; CDDE, DA, PVS 86, BD 182) *lourúșcă* (Naidăș—Caraș—Severin ; BD 181).

1.2. Variante cu *r*, datorate asimilației (*l—r* > *r—r* ; cf. CDDE) și, prin etimologie populară, prin apropierea de *rouă* (cf. DA) și eventual de adj. *rău* : *răurúscă* (Moldova, Transilvania :

BDD-A1430 © 1979-1980 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 06:09:32 UTC)

BF 208, H. VIII$_1$ 187^r, PI 217, GLB 113, CDDE, DA, PVS 86, BD 181, CC 89, DLR), *reurúscă* (Iaşi ; H VIII$_1$ 152^r), *rouarúscă* (Bistriţa-Năsăud ; PF, PVS 86, BD 181), *rourúscă* (Moldova ; H XV 142^r, DA, GLB 113).

1.2.1. Forme refăcute sub influenţa derivatelor în *-uşcă*, de la pluralul *răuruşte* etc. şi, prin etimologie populară, prin apropierea de *rouă* (cf. PUŞCARIU, L.R. II 349, DA, CIORANESCU) : *răurúşcă* (Moldova ; CN 972, CDDE, DA, PVS 86, BD 181, DLR), *raurúşcă* (Huedin—Cluj ; PVS 86), *riurúşcă* (Cluj ; BF, BD 181), *rourúşcă* (Transilvania ; REW^3 4814, CDDE, CIORANESCU, PUŞCARIU, L.R. II 349, BD 181).

1.3. Variante formate prin metateză : *lărăúscă* (< *lăurúscă* ; Olt ; CO), *lărăúşcă* (< *lăurúşcă*, cf. PUŞCARIU, L.R. II 150 ; Transilvania ; CO), *rărăúscă* (< *rõurúscă* ; Ianca—Olt ; CO), *rărăúşcă* (< *răurúşcă* ; Ianca—Olt ; BD 182), *rălăúscă* (< *răulúscă* ; Olt ; CO).

1.4. Forme sincopate : *larúscă* (Hunedoara ; PVS 86, BD 181, PF), *rarúşcă* (Cricău—Alba ; PF, BD 181), *rălúşcă* (Gîrbău—Cluj ; BD 182).

1.5. Alte forme : *laurúsă* (Vaslui ; H VI 15-), *raurúsă* (Epureni—Vaslui).

2. Adj. : *strugure de lăurúscă* (Transilvania), *struguri de lăurúscă* (Muntenia, Transilvania ; H XIII 495^v), *struguri dde raurúscă* (Vaslui, Lieşti—Galaţi ; H III 13^v), *poamă raurúscă* (Tulcea, Vaslui ; H XIV 463^r), *poamă lăurúscă* (Moldova), *poamă lăurústă* (Galaţi ; H III 260^v), *poamă răurúscă* (Moldova), *struguri cu poama rourusca* (Iaşi ; H XVI 320^c).

3. Relativ recent, forma de bază şi unele variante fonetice au căpătat şi alte sensuri

3.1. *Leorúscă* (Banat), *leurúscă* (Banat) şi *lăurúscă* (Moldova) „aguridă".

3.2. *Laurúscă* (Botoşani), *lăurúşcă* (Botoşani) şi *răurúscă* (Iaşi, Botoşani, Hlăpeşti—Neamţ) „varietate de struguri timpurii, cu boabele mărunte, rotunde, de culoare albă sau neagră".

Ca şi *auă*, *lăurusc*ă este un cuvînt tot mai rar folosit, un arhaism pe cale de dispariţie dovadă, mulţimea variantelor şi modificările semantice cauzate de concurenţa altor termeni şi sintagme (*vie, viţă sălbatică*) sau de întrebuinţarea din ce în ce mai rară a obiectului pe care-l denumeşte.

POAMĂ s.f. (< lat. *poma*, pl. subst. neutru *pōmum*, trecut la decl. I sg.f., „Baumfrucht" = fruct al unui pom. În alte limbi romanice a căpătat sensul „măr" : sicilian., calabr. *pomu*, engad. *pom*, fr. *pomme*, pg. *poma* ; cf. REW^3 6645. Sensul general a fost preluat din cuvîntul *fructus)* „rodul comestibil al arborilor fructiferi" ; p. gener, „fruct al oricărei plante". Sensul specializat „strugure", „rodul viţei de vie", s-a răspîndit în Moldova şi în regiunile limitrofe : nordul Dobrogei, nord-estul Transilvaniei.

Atestat în monumente vechi de limbă (*Noul testament*, 314 ; BIBLIA, 105^1/22), cuvîntul se pare că a circulat iniţial urmat de determinări sau în sintagme care ajutau la diferenţierea sensului de „rod al oricărui pom", de acela de „rod al viţei de vie" : *poamă de vie* (MN 136, ALRM, sn, I, h. 152, DLR ; vezi şi formele întîlnite frecvent astăzi în Moldova şi Bucovina), *poamă din vie* (AMIRAS, LET. III 112/8, ALRM sn, I. h. 152, DLR), *poamă de struguri*, unde *strugure* = „ciorchine" (de vie) (PST 4, ALRM sn, I, h. 152/728, DLR ; vezi şi formele întîlnite astăzi în Moldova şi Bucovina).

Alteori, tot în sintagme, *poamă* devine determinant, fiind precedat de *strugure* „ciorchine": *un strugur de poamă* (BIBLIA, 105^1/22 ; vezi şi atestările de astăzi din Moldova şi Bucovina)

Treptat, concomitent cu sintagmele şi formaţiile urmate de determinările semnalate, cuvîntul *poamă* începe să fie întrebuinţat independent, să denumească singur „rodul viţei de vie" şi să ajungă sinonimul mai des întrebuinţatului *strugure* din celelalte provincii (vezi *poamă* în : *Noul testament* 314, DI 60, LM 90, FDA II 32, DD 228, HV 90, BLB, DAMÉ, T., SP, PCi 29, PI 217, PST 4, CCP 137, CO 15, BD 182 etc.).

Mult mai tîrziu, cînd încep să se facă diferenţieri între soiurile de struguri, s.f. *poamă* este urmat de determinări care indică varietatea : *poamă albă, poamă busuioacă, poamă fetească, poamă grasă, poamă neagră, poamă păsărească, poamă seină, poamă tămîioasă, poamă verde, poamă vulpe* etc.

Cît priveşte unul dintre sensurile date de DLR, pe baza a două citate, (v. şi DEX), anume „viţă de vie", acesta este inexact, pentru că *strugur(e) (de poamă)* înseamnă „ciorchine" (de poamă), „ciorchinele rodului viţei de vie" (v. această formaţie citată adesea în H I—XVIII şi folosită frecvent astăzi în Moldova şi Bucovina). Nicăieri (şi cu atît mai mult în Moldova) şi niciodată, *poamă* nu a numit viaţa de vie. Autorii DLR comit această eroare, poate, şi datorită aptului că citatul din BIBLIE, dat ca exemplu, este incomplet, ei eliminînd utilmul cuvînt pentru a justifica, se pare, cît de cît, sensul propus. Iată citatul complet : *şi au tăiat de acolo viţa şi un strugur de poamă du pe dinsa* (BIBLIA, 1688, *Numerele*, cap. 13, vers. 24).

BDD-A1430 © 1979-1980 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 06:09:32 UTC)

BIBLIOGRAFIE[1]

BBH = D. Bernaz, C. Hogaș, A. Billeau, *Tratat de viticultură*, I, Huși, 1937.
BD = Al. Borza, *Dicționar etnobotanic*, București, 1968.
BF = D. Brandza, *Prodromul florei române sau enumerațiunea plantelor pînă astăzi cunoscute în Moldova și Valachia*, București, 1879—1883.
BLB = D. Brandza, *Limba botanică a țăranului român*, în „Columna lui Traian", noua serie, III, 1882, nr. 1, 2, 3, 4 — 5, 7 — 9.
CALINDARIU = „Calindariu pentru poporulu-românu", Brașov, 1858, 1859.
CC = Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, Const. Botez, *Cronica Cotnarilor*, București, 1971.
CCP = Gh. Cardaș, *Cîntece poporane moldovenești*, Arad, 1926.
CGr, I—II = Lucian Costin, *Graiul bănățean*, I, Timișoara, 1926; II, Turnu-Severin, 1934.
CIORANESCU = Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimológico rumâno*, fasc. I—VI, Biblioteca filológica, Universidad de la Laguna, 1958—1961.
CN = G. Crăiniceanu, *Nomenclatura româno-latină din istoria naturală*, II, *Nomenclatura botanică*, în „Convorbiri literare", an. XXII, 1889—1890, nr. 4, 6, 7, 10, 11, 12.
CO = I. A. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*, București, 1907.
D = Nic. Densușianu, Răspunsuri la *Cestionariu despre tradițiunile istorice și antichitățile țerilor locuite de români*, partea I, București, 1893, ms. nr. 4545—4554, 4557.
DD = V. Drăghici, *Doctorul și iconomul casnic sau Rețeți pentru tot soiul de boli omenești*, Iași, 1858.
DG = Constantin C. Diculescu, *Die Gepiden*, I. Leipzig, 1922.
DI = Manuil Drăghici, *Iconomia rurală și dumesnică, sau învățătură pentru lucrarea pămîntului și îmbunătățirea gospodăriei de cîmp și de casă*, Iași, 1834.
FDA II = Leon Filipescu, *Dascălul agronomiei sau mînăduitorul practic în toate ramurile economiei*, partea a II-a, Iași, 1844.
GHEȚIE, *Începuturile* = Ion Gheție, *Începuturile scrisului în limba română*, București, 1974.
GLB = Artur Gorovei și M. Lupescu, *Botanica poporului român*, Folticeni, 1915.
GO = Constantin C. Giurescu, *Istoria podgoriei Odobeștilor*, București, 1969.
HV = B. P. Hasdeu, *Originea viniculturii la români*, în „Columna lui Traian", an. V, 1874, nr. 4, p. 89—95.
IVĂNESCU, *Elemente* = G. Ivănescu, *Elemente maramureșene în limba tipăriturilor lui Coresi*, în „Studii și cercetări științifice", Iași, an. X, nr. 1—2, p. 19—31.
LM = D. Litinski, *Manual de agronomie practică pentru Moldova*, Iași, 1835.
MN = S. Fl. Marian, *Nașterea la români*, București, 1892.
ORG. LUM. = „Organul luminarei", 1847, nr. XXX—XXXV.
PAPAHAGI, *Dicționar* = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân general și etimologic*, ediția a II-a, București, 1974.
PCi = Tudor Pamfile, *Cimiliturile românilor*, București, 1908.
PF. = I. Prodan, *Flora*, ediția a II-a, Cluj, 1939.
PI = Tudor Pamfile, *Industria casnică la români. Trecutul și starea ei de astăzi. Contribuții de artă și tehnică populară*, București, 1910.
PP = Zach. C. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzînd numirile române, franceze, germane și științifice*, ediția a II-a, București, 1929.
PST = Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români. Sărbătorile de toamnă și postul crăciunului*, București—Leipzig—Viena, 1914.
PVS = Emil Pop, *Vitis Silvestris Gmel în România*, în „Buletinul Grădinii botanice și al Muzeului botanic de la Universitatea din Cluj", vol. XI, nr. 3—4, p. 78—93.
SP = Ion al lui G. Sbiera, *Povești populare românești*, Cernăuți, 1886.

[1] Bibliografia cuprinde numai lucrări care nu figurează sau au alte sigle în DLR.

BDD-A1430 © 1979-1980 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 06:09:32 UTC)

FRECVENȚA VERBELOR PE CONJUGĂRI ÎN UNELE TEXTE ROMÂNEȘTI

DE

C. DIMITRIU

§1. Preocupîndu-ne de limba din *Codicele popii Bratul* în comparație cu alte texte românești[1], ni s-a părut util să prezentăm și frecvența[2] celor patru conjugări tradiționale[3] în unele din textele vechi și moderne cercetate (este vorba de CPB = *Codicele popii Bratul* ; CV = *Codicele Voronețean* ; CT = *Tetraevanghelul* lui Coresi ; SB = *Baltagul* lui M. Sadoveanu).

În lucrarea de față pornim de la faptul că, deși limba română conservă foarte bine cele patru conjugări din limba latină (vezi articolul citat în nota 3), totuși repartizarea verbelor românești în conjugări este specifică limbii române, fiind diferită de aceea din limba latină. Că așa stau lucrurile rezultă din compararea repartizării pe conjugări a tuturor verbelor românești și latinești înserate în dicționarele uzuale ale acestor limbi. Pentru limba latină, am numărat toate verbele înserate în *Dicționarul latin-român*, publicat în 1962 de un colectiv condus de Rodica Ocheșeanu, iar pentru limba română am apelat la datele oferite de Alf Lombard în *Le verb roumain* (Lund, 1954—1955, p. 1 117)[4]. Cele 5147 de verbe latinești din dicționarul citat și cele 5905 verbe românești luate în discuție de Alf Lombard se repartizează în conjugări în felul următor :

---

[1] Vezi articolele pe care le indicăm în *Frecvența timpurilor în unele texte românești* AUI, XXVIII, 1981, p. 55, nota 2. În lucrările menționate ne-am preocupat în special de locul pe care-l ocupă *Codicele popii Bratul* în raport cu alte texte din epoca veche a limbii române. Pentru a avea *un termen de comparație* din epoca modernă, ne-am oprit la o operă unde apar, *moderat*, toate categoriile de elemente lexicale existente în limba română (neologice, populare, regionale etc.). Avînd în vedere această selecție a textelor, concluziile ce rezultă din cercetarea întreprinsă de noi vizează prin excelență textele cercetate.

[2] Problema frecvenței conjugărilor a stat mereu în atenția specialiștilor, iar recent Arthur Beyrer a publicat un articol *(Poziția conjugării a II-a și a III-a în limba română*, SCL, XXVI, 1975, nr. 1, p. 13—26) în care, reinterpretînd date în general cunoscute (vezi *art. cit.*, p. 13 sqq), susține — împotriva opiniei curente — că conjugările a II-a și a III-a „își păstrează viabilitatea actualmente tot atît de bine ca și în perioadele de dezvoltare din trecut" (*art. cit.*, p. 26). Gr. Brâncuș, în *Productivitatea conjugărilor în româna actuală* (SCL, XXVII, 1976, nr. 5, p. 485—491), cercetînd totalitatea verbelor din ultima lucrare lexicografică românească completă, *Dicționarul explicativ al limbii române* (București, 1975), găsește că „singurul tip verbal productiv în româna de astăzi este cel caracterizat prin sufixul *-a* la infinitiv" *(art. cit.*, p. 491). Pentru statistici pe baza unor dicționare românești mai vechi (cum ar fi *Dicționarul limbii române literare contemporane*, *Dicționarul limbii române moderne*), vezi Maria Iliescu, *La productivité de la IV e conjugaison dans les langues romanes*, în „Requeil d'études romanes", București, 1959 ; Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, 1968, p. 189 sqq.

[3] Pentru punctul nostru de vedere în această privință, vezi *Observații în legătură cu clasificarea verbelor românești în conjugări*, LR, XVII, 1968, nr. 4, p. 291—301.

[4] Precizăm că datele oferite de Alf Lombard pe baza unor lucrări lexicografice mai vechi (H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, București, 1903—1924 ; *Dicționarul limbii române* publicat de Academia Română cu începere din 1913 ; *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească"*, elaborat de I. - A. Candrea, București, 1931) diferă de acelea oferite de Gr. Brâncuș pe baza *Dicționarului explicativ al limbii române* (la Gr. Brâncuș conjugarea I are 3 284 de verbe, adică 56,75%, conjugarea a II-a 51 de verbe, adică 0,54%, conjugarea a III-a 260 de verbe, adică 4,47%, iar conjugarea a IV-a 2 212 verbe, adică 38,24%). În articolul de față ne-am

BDD-A1430 © 1979-1980 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 06:09:32 UTC)